

Формування методології оцінювання впливу зовнішнього середовища на діяльність підприємств галузі

Т. А. Власенко

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка
Corresponding author. E-mail: tatynavlasenko2011@gmail.com

Paper received 08.09.19; Accepted for publication 22.09.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2019-205VII34-08>

Анотація. Узагальнено існуючі підходи до оцінювання впливу зовнішнього середовища на діяльність підприємства. Доведено, що воно складається із макрочинників і мікрочинників. В рамках запропонованого методичного підходу обґрунтовано оцінювати чинники макросередовища окремо та його в цілому як системи за сукупностями відповідних критеріїв, а мікросередовище - в розрізі зацікавлених сторін, кількісного аналізу рівня конкуренції в галузі та сільськогосподарського ринку як основного споживача продукції. В якості критеріїв запропоновано розглядати такі: динамічність, складність, невизначеність, варіативність, передбачуваність, активність, взаємодію та силу впливу.

Ключові слова: зацікавлені сторони, макрочинники, зовнішнє середовище, критерії.

Питання аналізу структури зовнішнього середовища та його впливу на діяльність підприємств виступає одним із ключових у відкритій ринковій економіці. Внаслідок поширення тенденцій глобалізації та інтеграції світового економічного простору кожне підприємство все більше підпадає під вплив трендів, які формуються на міжнародному рівні, охоплюючи економіку регіонів, країн, регіональних об'єднань. Особливою рисою сучасного зовнішнього середовища є не тільки ускладнення його структури, але й посилення рівня динаміки. За останні 30 років різко збільшилася кількість ринків одночасно із посиленням потужності конкурентної боротьби на них. Відповідно кожне підприємство в ході своєї діяльності постійно стикається із зазначеними трендами, але на відміну від природного середовища, з яким часто порівнюють зовнішнє середовище функціонування підприємства, де процеси еволюції навіть з урахуванням різких несприятливих кліматичних змін є досить повільними, в ринковому середовищі невідповідність темпам динаміки його зміни є загрозливим для існування суб'єкта господарювання в цілому. Беручи до уваги його багаторівневість сукупність його чинників взаємодіють не лише у своїй площині, ні але й між собою в різних площинах. Так, наприклад, світова фінансова криза вплинула на фінансові та економічні чинники всіх інших рівнів. Особливий вплив мають революційні технологічні відкриття, які наразі використовуються чисельних галузях народного господарства, що кардинально змінило навіть устрій життя людей: темпи цифровізації економіки за останні роки вражають. Натомість, відчутних поштовхів в напрямку зростання конкурентоспроможності вітчизняних виробників не спостерігається, а для окремих галузей, серед яких і сільськогосподарське машинобудування, внутрішній ринок фактично втрачено через домінування імпортової техніки на протязі тривалого періоду, що значно ускладнює реалізацію рішень підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції зазначеної галузі. Таким чином, незважаючи на очевидність необхідності оцінки зовнішнього середовища та його впливу на діяльність підприємства у відповідній галузі та вже отримані результати, залишається ряд невирішених питань, які потребують подальшого аналізу, що і обумовлює актуальність дослідження.

Питаннями дослідження зовнішнього середовища займалися чисельні закордонні дослідники стратегічного управління, серед яких: І. Ансофф, Р. Грант, М. Портер, С. Скотт, Ф. Котлер, Р. Аткинсон, А. Томпсон, А. Дж. Стрікланд, П. Дженстер, Д. Хассі, М. Мескон, Ф. Емері,

Е. Тріст, Р. Дункан. Серед вітчизняних варто виділити роботи авторів: О. Я. Дрінь, В. Я. Чевганова та М. В. Гайдучок, І. Б. Запужляк, С. О. Комаринець, А. Мазаракі, М. М. Повідайчик.

Мета дослідження полягає в розробці методичного підходу до визначення структури та характеру впливу зовнішнього середовища на функціонування підприємств галузі сільськогосподарського машинобудування. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: надати характеристику зовнішнього середовища, визначити його рівні та структуру, визначити критерії оцінювання зовнішнього середовища, обґрунтувати сукупність чинників, що впливають на функціонування підприємств, запропонувати методичний підхід до оцінки впливу зовнішнього середовища на функціонування підприємств галузі сільськогосподарського машинобудування.

Аналіз взаємодії підприємства та зовнішнього середовища включає ряд аспектів, серед яких безпосередній вплив його чинників на функціонування підприємства, взаємодія підприємства з іншими виробниками на ринку – з конкурентами, взаємодія із зацікавленими сторонами (споживачі, постачальники, інвестори, регуляторні органи тощо). Кожне підприємство здійснює свою діяльність в рамках однієї або декількох галузей в залежності від рівня диверсифікації. Це дозволяє виокремлювати два принципові рівні зовнішнього середовища: безпосереднього впливу – сфера, де підприємство взаємодіє із конкурентами та зацікавленими сторонами і знаходиться під дією ринкових чинників; опосередкованого впливу – сфера, сукупність чинників якої створює передумови для діяльності підприємства. Першу сферу іноді називають мікрооточенням, а другу – макрооточенням. Чинники макрооточення впливають на галузь в цілому і на кожне підприємство безпосередньо, ускладнюючи таким чином його структуру через збільшення взаємозв'язків. Варто зауважити, що для окремих підприємств ступінь впливу окремих чинників макросередовища є менш відчутною через наявність резервів потужності, відсутності залежності від взаємодії із зовнішньоекономічними контрагентами, вищого рівня конкурентоспроможності продукції тощо.

З метою розробки власного методичного підходу до оцінювання впливу зовнішнього середовища на функціонування підприємств галузі сільськогосподарського машинобудування доцільно детально проаналізувати існуючі моделі, розроблені та запропоновані дослідниками.

Одним із перших опис зовнішнього середовища надав

І. Ансофф [1] через такі характеристики як: звичність подій, темп змін і передбачуваність відповідно до стадій: стабільності, реакції на зміни, передбачення, дослідження і творчості. В результаті за п'ятирівневої шкалою автор запропонував відповідні характеристики нестабільності зовнішнього середовища: відносна стабільність, реактивність, прогнозування довгострокових змін, передбачення середньострокових змін, дослідження короткострокових змін. Призначення даної класифікації полягає в розробці автором відповідного типу стратегічного та тактичного управління підприємством при зазначених характеристиках нестабільності зовнішнього середовища: управління на основі екстраполяції, управління на основі передбачення змін, управління на основі гнучких експортних рішень.

В роботі Ф. Емері та Е. Тріста нестабільність відносно зовнішнього середовища описана такими типами: спокійне, яке не потребує реакції підприємства; сконцентроване спокійне – вимагає уваги підприємства на виокремлені змін та виборі належних реакцій; динамічне

сконцентроване – підприємство повинно моніторити споживачів і діяти на їх випередження; турбулентне середовище, в якому множина взаємозв'язків не піддається прогнозу [2].

Оцінка нестабільності зовнішнього середовища розглянута і в роботі Л. Нельсона та Ф. Бернса, де запропоновано поведінку підприємства відповідно до його рівня: при низькому рівні невизначеності підприємство реагує у стані пасивного очікування, при високому – підприємство повинно редагувати швидше за зміни або навіть підтримувати їх [3].

Іншим відомим підходом є аналіз галузі Р. Дункана [4] за складовими впливу (споживачі, конкуренти, постачальники, профспілки, урядом регулювання, політична думка та ставлення суспільства), де невизначеність розраховується для кожного із цих елементів. Невизначеність автор пропонує оцінювати за параметром передбачуваності. Автор розглядає класифікацією середовища за складністю та динамізмом, де матрична форма має відповідний вигляд (табл. 1).

Таблиця 1. Оцінка зовнішнього середовища за Р. Дунканом

Середовище	Просте	Складне
Статичне	Низька невизначеність	Помірно низька невизначеність
Динамічне	Помірно висока невизначеність	Висока невизначеність

Таблиця 2. Характеристика станів зовнішнього середовища за Р. Дунканом

Стан	Параметри	Кількість чинників	Подібність чинників	Характер змін
Низька невизначеність		Невелика	Подібні	Незмінні
Помірно низька невизначеність		Велика	Не подібні	Практично не змінюються
Помірно висока невизначеність		Невелика	Подібні	Знаходяться в процесі змін
Висока невизначеність		Велика	Не подібні	Знаходяться в процесі безперервних змін

Також автор пропонує розрахувати загальний рівень нестабільності зовнішнього середовища як середньоарифметичне від рівня невизначеності, динаміки та складності.

Матричний підхід до характеристики станів зовнішнього середовища запропоновано і в роботі Д. Аакер [5], де критеріями виступає імовірність та сила впливу, а реакція підприємства повинна відповідати цим значенням: при низькому впливі та ймовірності достатньо моніторити, при збільшенні впливу потрібен аналіз ситуації та проект можливих стратегій, при збільшенні ймовірності, але низькому впливі потрібен моніторинг та аналіз, найскладнішим у випадку при високому впливі та високій ймовірності потрібен поглиблений аналіз та ретельна розробка стратегії.

В деяких дослідженнях авторів представлено методи розрахунку окремих критеріїв зовнішнього середовища. Б. Дреєр і К. Грьонхауг [6] пропонують оцінювати нестабільність зовнішнього середовища через коливання його чинників шляхом розрахунку індексу мінливості опису ринку акцій. В іншій роботі [7] пропонується аналіз передбачуваності коливань із застосуванням моделі «випадковості», яка характеризує достовірність передбачення на основі значень чинника в попередні роки.

М. Пейгел та Д. Краузе [8] пропонують три критерії зовнішнього середовища: рівень росту або динаміки відображає зміни обсягів продажу в галузі за відповідний період; мінливість попиту, що відображає його передбачуваність; складність як вимір концентрації ринку. Розрахунок складності як індексу MINL - концентрації конкуренції в галузі представлена і в роботі [9], який близький до індексу Герфіндала-Гіршмана, що розраховується за значенням часток ринку чотирьох найбільших підприємств та їх чотирьох послідовників.

Серед вітчизняних дослідників доцільно зупинитися на наробках таких авторів.

О. Я. Дрінь [10] пропонує узагальнення станів зовнішнього середовища за такими критеріями: наявності тенденції у зміні досліджуваних ознак, що дозволяє їх прогнозувати характеризує динамічне детерміноване середовище; варіативності змін для диференціації рівня нестабільності середовища за відсутності тенденції його динаміки для визначення стохастичності; спонтанності потужних змін як вимір їх щільності, що дозволяє оцінювати стабільність разом із стохастичністю при наявності тенденції динаміки, періодичні диференціації варіативності змін як відображення аритмії, що характеризує ненадійність тенденції - високої нестабільності. Варто звернути увагу, що дослідник обґрунтовує зазначені критерії для коефіцієнтів, які розраховуються на основі кількісних показників, таких як: обсяг виробництва, реалізації, питома вага асортиментної позиції, кількість підприємств тощо. В якості коефіцієнтів автор пропонує такі: часової кореляції за визначеним трендом, варіації у часі, прискорення, щільності пікових відхилень, аритмії. Фактично в основі запропонованої автором класифікації знаходяться такі критерії: динаміка, наявність вираженого тренду або стохастичність, інтенсивність в розумінні стабільності темпів змін або їх прискорення. В залежності від значень цих коефіцієнтів для досліджуваних показників автор пропонує пріоритетну ознаку нестабільності зовнішнього середовища, чотири форми якого мають вигляд: динамічне із ознаками тренду та диференційованою інтенсивністю; турбулентне з прискоренням змін та хаотичними відхиленнями у відповідному інтервалі; стагнаційне з відсутністю динаміки; стохастичне з випадковими неупорядкованими змінами різноспрямованих векторів. Незважаючи на оригінальність та обґрунтованість розробленого

методичного підходу варто зауважити на принципових недоліках: сукупність запропонованих базових показників, на основі значення яких розраховуються коефіцієнти, є обмеженою і частково відображає результати функціонування підприємств галузі, що викривлює зміст розуміння впливу безпосередньо зовнішнього середовища; отримані результати прогнозованості відносно зазначених показників також залишають питання відносно обґрунтованості загальних висновків: результати відносно невизначеності та нестабільності середовища без безпосередніх рекомендацій щодо управління підприємством в таких умовах; не врахування впливу всіх інших чинників зовнішнього середовища, які здійснюють фактично більший внесок в нестабільність зовнішнього середовища, не дозволяє розглядати цей підхід як комплексний.

В роботі Н. В. Гусаріна надано характеристики зовнішнього середовища, які автор визначає через особливості сфери функціонування, взаємодію з оточенням, вплив на виробничу діяльність підприємств, з чого варто виокремити нерівномірність розвитку, трансформаційні зміни, наявність збурень розвитку виробничих систем, нестабільність ситуації, багатомірність невизначеності. А ступінь невизначеності стану зовнішнього середовища автор визначає через складність взаємодії та стан конкурентного середовища, серед яких варто визначити суперечливість і мінливість і нечіткість інформації [11].

В роботі В. Я. Чевганова та М. В. Гайдучок [12] представлено оцінку зовнішнього середовища за сукупністю чинників непрямого впливу за STEEPLE-аналізом (економічні, політичні, соціальні, технологічні, етичні, екологічні (природні), нормативно-правові) та ринкових факторів прямого впливу (споживачі, постачальники, конкуренти) з використанням таких параметрів як: невизначеність, динамічність, складність. Виходячи з отриманих значень автори пропонують рівні нестабільності зовнішнього середовища за підходом І. Ансоффа із відповідними їм видами управління в цілому та стратегічного управління зокрема.

І. Б. Запухляк [13] виокремлює такі критерії оцінки нестабільності зовнішнього середовища: складність, яка визначається відношенням кількості факторів окремої компоненти до загальної суми (при значній кількості факторів середовища вважається складним, при незначній – простим); взаємозв'язку факторів як відображення типу, направленості та сили взаємодії факторів всередині середовища; мінливості, який характеризує тенденції динаміки факторів; невизначеності відносно інформації щодо поведінки факторів середовища. Критерій складності автор пропонує розраховувати для кожної групи факторів зовнішнього середовища. Взаємозв'язок факторів кожної компоненти визначається на основі експертних оцінок з використанням рангової кореляції та коефіцієнта Спірмена, значення якого інтерпретується за щільністю зв'язку з використанням шкали Чеддока. Мінливість кожної компоненти визначається як середньгеометричне ланцюгових індексів прискорення досліджуваних показників. Невизначеність пропонується розраховувати як відображення нестачі інформації: різниця між «1» та значення коефіцієнт конкордації узгодженості думок експертів відносно характеристики факторів кожної компоненти. Загальний рівень розраховується як середньоарифметичне за вищезазначеними 4ма показниками. Характеристика станів зовнішнього середовища пропонується за шкалою за шкалою Лайкерта: стабільне, відносно стабільне із окремими непередбачуваними чинниками,

середнього рівня невизначеності, динамічне і складне, абсолютно не визначене. В результаті проведеного аналізу для газотранспортних підприємств надано значення критерію за кожною із компонент (соціально-демографічна, технологічна, економічна, екологічна, політична, правова). Розроблений підхід дозволяє визначити характеристику кожної із компонент та середовища в цілому. З іншого боку залишається питання відносно впливу окремих чинників. Так, за результатами аналізу найпростішими визначені політична та правова компоненти через меншу кількість її внутрішніх чинників. Фактично ці компоненти наразі дуже сильно впливають на діяльність всіх суб'єктів господарювання в Україні, і кожний окремий чинник цих компонент потенційно може мати вищий рівень вагомості ніж етична або екологічна компонента в цілому. Це свідчить про недостатність обґрунтування змісту критерію складності та методу його розрахунку. Також, критерій невизначеності за запропонованим підходом щодо його розрахунку відображає не невизначеність інформації, як представлено в його описі, а міру суперечливості думок експертів, що не відображає безпосередньо змісту заявленого критерію.

Підхід до оцінки рівня нестабільності зовнішнього середовища для окремих підприємств представлено на прикладі машинобудівної галузі у Львівській області в роботі С. О. Комаринець [14]. В якості критеріїв автор надає невизначеність, динаміку та складність зовнішнього середовища за перцептивним підходом Р. Дункана, а оцінювання проводилося з використанням соціального опитування та шкалою Лайкерта. Чинниками зовнішнього середовища було розглянуто споживачів, постачальників, конкурентів, урядове регулювання та суспільну думку. Як бачимо дослідник поєднує чинники макросередовища та конкурентні сили Портера, що свідчить про неоднорідність структуризації зовнішнього середовища і, відповідно, нестабільність результатів. Нестабільність результатів пов'язана з тим, що учасники опитування оцінювали вплив чинників (урядове регулювання і суспільна думка), для всієї галузі, що характеризує зовнішнє середовище в цілому, а оцінка конкурентів, постачальників і споживачів торкається кожного окремого підприємства безпосередньо.

Критерії складності та мінливості запропоновані в роботі М. М. Повідайчик [15]. Автор пропонує модель оцінки факторів зовнішнього середовища за сукупністю елементів (споживачі, постачальники, органи державного контролю, служба екології, фінансові інститути, інфраструктурні ринки транспорту тощо), для кожного визначається два вихідних показника: час співпраці з підприємства з даним елементом і сума матеріальних витрат, пов'язаних з організацією співпраці. На основі значень даних вихідних показників автор пропонує розрахунок рівня складності, а виходячи із динаміки витрат та значення часу пропонується визначення мінливості зовнішнього середовища. Як рівні невизначеності зовнішнього середовища автор пропонує 4 варіанти: мінімальна невизначеність - достатність інформації для прийняття рішень, множина альтернатив, діапазон можливих змін, що дозволяє прогнозувати результати діяльності, та повна невизначеність. Обмеженість використання даного методичного підходу пов'язана з тим, що не всі чинники зовнішнього середовища можна оцінити за двома зазначеними вихідними показниками. Крім того автор не надає розуміння кінцевої множини оцінюваних чинників.

На основі проведеного аналізу варто зробити

відповідні узагальнення. Зовнішнє середовище характеризується за сукупністю критеріїв. Найбільш поширені критерії, запропоновані дослідниками представлені в табл. 3. За їх змістом вони можуть характеризувати або окремі чинники зовнішнього середовища, або середовище в цілому, або одночасно і чинники, і середовище. Одним з найбільш розповсюджених критеріїв виступає динамічність або мінливість. Варто зауважити, що цей критерій розуміється як швидкість зміни впливу чинника, так як наявність динаміки є загально визнаним фактом. Цей критерій властивий як зовнішньому середовищу в цілому, так і його окремим чинникам. Натомість, розгляд критерію змінності є недоцільним, так як останнім часом

фактично всі чинники його демонстрували, а його вимір доцільно проводити саме за критерієм динамічності.

Наступним за частотою згадування виступають складність і невизначеність. Не можна не погодитися, що в залежності від складності зовнішнього середовища підприємство має розробляти та коригувати стратегії своєї діяльності. З іншого боку, серед розглянутих підходів дослідників відсутній належний, розрахунок значення за яким дозволяє отримати комплексне та несуперечливе бачення. Підходи до розрахунку складності окремих компонентів зовнішнього середовища за характером чинників (І. Б. Запужляк) не дають належних результатів, а інші розглянуті методи торкається лише окремих вузьких показників.

Таблиця 3. Узагальнення критеріїв оцінювання зовнішнього середовища

Критерії	Автори											
	І. Ансофф	Р. Дункан	Л. Нельсон та Ф. Бернс	А. Мазаракі	М. М. Повідайчик	О. Я. Дрінь	В. Я. Чевганова та М. В. Гайдучок	С. О. Комаринець	І. Б. Запужляк	М. Пейгел і Д. Краузе	Д. Аакер	Н. В. Гусаріна
Звичність подій (змінність)	+				+	+				+		
Темп змін (динамічність)	+	+		+		+	+	+	+	+		
Передбачуваність (стохастичність)	+	+										
Невизначеність		+	+			+	+	+	+			+
Варіативність				+		+						
Складність		+			+		+	+	+	+		
Взаємозв'язок факторів								+				+
Ймовірність											+	
Сила впливу											+	

Так як ми розуміємо оцінювання зовнішнього середовища з позицій його як цілісності та відносно окремих його чинників без групування їх у відповідні компоненти, розрахунок складності відносно кожного окремого чинника є недоречним, а в цілому для зовнішнього середовища його можна оцінювати експертним шляхом. Поряд із складністю значну увагу приділено критерію невизначеності. Цей критерій варто визнати одним із найбільш суперечливих, так як інші дослідники оцінюють зовнішнє середовище саме за невизначеністю, що дає підстави розглядати його з точки зору доступності інформації відносно чинника або зовнішнього середовища в цілому. Також сюди доцільно включити спроможність отримувати інформацію, її переробляти й узагальнювати.

Також неоднозначним є розуміння змісту критерію варіативності, що дає підстави розглядати його відносно позитивного або негативного впливу на функціонування галузі. Цей критерій може бути застосований лише для окремих чинників. Критерій передбачуваності тісно пов'язаний із наявністю тренду в динаміці чинникам: в разі його наявності можна казати про детермінованість, а за відсутності про – стохастичність, що властиво як окремим чинникам, так і зовнішньому середовищу в цілому.

Незважаючи на недостатню увагу з боку авторів до взаємозв'язку чинників, визначення цього критерію є критичним через наявність структури взаємовпливу між ними в рамках зовнішнього середовища. Чинники взаємовпливають один на одного, формуючи цим ступінь пов'язаності. Саме тому доцільно здійснювати аналіз чуттєвості для окремих чинників макросередовища, результати якого отримується ступінь активності та взаємодії між ними, що відображає відповідні критерії. При чому для зовнішнього середовища експортне шляхом також доцільно визначати критерій взаємодії. Критерій імовірності доцільно застосовувати для аналізу окремо обраних елементів. В цілому, оцінка й аналіз зовнішнього

середовища передбачає комплексне визначення та класифікацію чинників і його стану в системному розумінні, а ймовірність є ситуаційною характеристикою. Відносно сили впливу: цей критерій виступає одним із найважливіших для детермінації окремих критеріїв, але не може бути застосований до зовнішнього середовища в цілому.

Співвідношення критеріїв представлено в табл. 4.

Таблиця 4. Критерії оцінювання зовнішнього середовища та його чинників

Критерій	Сфера	
	Чинники окремо	Зовнішнє середовище в цілому
Динамічність (ступінь мінливості)	+	+
Складність	-	+
Невизначеність	+	+
Варіативність	+	-
Передбачуваність	+	+
Активність	+	-
Взаємодія	+	+
Сила впливу	+	-

Отже, на основі проведеного узагальнення запропоновоємо методичний підхід до оцінювання впливу зовнішнього середовища на функціонування підприємств галузі. Структуру зовнішнього середовища варто представити як таку, що включає відповідні компоненти. Макросередовище, представлене чинниками непрямого впливу, згрупованими в такі сукупності: технологічні, технічні, економічні, соціальні, законодавчі, політичні, фінансові, які мають оцінюватися за відповідними критеріями (табл. 4) з використанням експертного оцінювання за бальною шкалою, та критерії активності та взаємодії на основі аналізу чуттєвості [16]. Зовнішнє середовище в цілому доцільно визначати за сукупністю запропонованих критеріїв також з використанням експертного оцінювання за бальною шкалою. Ступінь узгодженості думок експертів

пропонується визначати за коефіцієнтом варіації через незалежність критеріїв.

Аналіз чинників мікросередовища доцільно розглядати з позиції галузі. Не зважаючи на популярність методичного підходу М. Портера «5 сил конкуренції» порівнювати поточну конкуренцію в галузі із загрозою появи нових конкурентів є недоречним. Враховуючи наявність достатнього обсягу інформації відносно придбання сільськогосподарської техніки в Україні, рівень конкуренції доцільно аналізувати з використанням кількісних показників шляхом аналізу цін за сегментами (трактори з потужністю менше 40 кВт, від 40 до 60 кВт, від 60 до 100 кВт, понад 100 кВт; комбайни зернозбиральні, кукурудзозбиральні, кормозбиральні тощо), обсягами реалізації в натуральному та вартісному виглядах, частки ринку основних гравців в динаміці тощо. Такий аналіз крім рівня конкуренції дозволяє оцінити можливість появи нових

конкурентів, визначити бар'єри входу в галузь та наявність товарів-замінників.

Аналіз споживачів також варто здійснювати окремо на основі аналізу ключових показників динаміки та розвитку сільського господарства, яке виступає основним і єдиним споживачем продукції галузі сільськогосподарського машинобудування. Інші чинники мікросередовища або прямого впливу доцільно аналізувати за критеріями ступеню впливу, варіативності та детермінованості шляхом використання методу аналізу ієрархій Т. Сааті, до яких варто віднести всі зацікавлені сторони крім споживачів. Таким чином, отримані результати дозволяють комплексно та всесторонньо оцінити стан та вплив зовнішнього середовища на досліджувану галузь.

Подальші дослідження автора будуть присвячені проведеному безпосередньої оцінки за запропонованим підходом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ансофф И. Стратегическое управление: пер. с англ. под ред. Л. И. Евенко // М.: Экономика, 1989. 214 с.
2. Emery F. E., Trist E. L. The casual texture of organizational environment // Human relations. 1965. Vol. 18. pp. 21-32.
3. Виссема Х. Менеджмент в подразделениях фирмы (предпринимательство и координация в децентрализованной компании): пер с англ. // М.: ИНФРА-М, 1996. 288 с.
4. Duncan R. B. Perceived environmental characteristics of operational environments and perceived environmental uncertainty // Administrative Science Quarterly. 1972. №17(2). С. 313-327.
5. Аакер Д. А. Стратегическое рыночное управление: пер. с англ. // СПб.: Питер, 2002. 544 с.
6. Hull J. C. Options, futures, and other derivative securities; 2nd ed. // New Jersey: Prentice Hall, 1993. 199 с.
7. Dreyer B., Gronhaug K. Uncertainty, flexibility, and sustained competitive advantage // Journal of Business Research. 2004. No57. С. 484-494.
8. Pagell M., Krause V.R. Reexploring the relationship between flexibility and the external environment // Journal of Operations Management. 2004. No21(6). С. 629-649.
9. Dean J. W. Snell S.A. The strategic use of integrated manufacturing: an empirical examination // Strategic Management Journal. 1996. No17. С. 459-480.
10. Дринь О. Я. Методичний інструментарій та прикладні
11. аспекти оцінювання нестабільності зовнішнього середовища виробничих підприємств України // Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2015. № 12. С. 1-16.
12. Гусаріна Н. В. Дослідження особливостей сучасних динамічних змін зовнішнього середовища // Вісник Хмельницького національного університету. 2018. № 4. С. 251-255.
13. Чевганова В. Я., Гайдучок М. В. Оцінка нестабільності зовнішнього середовища сільськогосподарського підприємства // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 19. 2017. С. 291-295.
14. Запужляк І. Б. Розвиток підприємства та нестабільність середовища: взаємозв'язок та взаємозалежність // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2015. Вип. 13. С. 87-89.
15. Комаринець С. О. Оцінювання нестабільності зовнішнього економічного середовища підприємства // Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22.4. С. 220-226.
16. Повідайчик М. М. Особливості стратегічного планування виробничої програми підприємства легкої промисловості в умовах невизначеності // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2014. Вип. 1(42). С. 59-63.
17. Зиновьев И. Ф. Формирование и реализация кадрового экономического потенциала в аграрной сфере // Монография. Симферополь: ЧП «Предприятие Феникс», 2008. 407 с.

REFERENCES

1. Ansoff I. Strategic Management: trans. with English. ed. L. I. Evenko // М.: Jekonomika, 1989. 214 p.
3. Vissema H. Management in the divisions of the firm (entrepreneurship and coordination in a decentralized company): transl. // М.: INFRA-M, 1996. 288 p.
5. Aaker D. A. Strategic market management: trans. with English. // St. Petersburg: Piter, 2002. 544 p.
10. Drin O. Ya. Methodical tools and applied aspects of estimation of instability of external environment of winemaking enterprises of Ukraine // Ekonomichny`j visny`k NTUU «KPI». 2015. № 12. P. 1-16.
11. Gusarina N. V. Investigation of features of modern dynamic changes of the environment // Visny`k Xmel`ny`cz`kogo nacional`nogo universy`tetu. 2018. № 4. P. 251-255.
12. Chevganova V. Ya., Gajduchok M. V. Estimation of the instability of the external environment of an agricultural enterprise // My`kolayivs`ky`j nacional`ny`j universy`tet imeni V.O.
13. Suxomly`ns`kogo. Global`ni ta nacional`ni problemy` ekonomiky`. Issue 19, 2017, P. 291-295.
14. Zapuxlyak I. B. Enterprise Development and Environmental Instability: Interconnectedness and Interdependence // Naukovy`y` visny`k Xersons`kogo derzhavnogo universy`tetu. Seriya «Ekonomichni nauky`». 2015. Vol. 13. P. 87-89.
15. Komary`necz` S. O. Estimation of instability of external economic environment of the enterprise // Naukovy`y` visny`k NLTU Ukrainy`. 2012. Iss. 22.4. P. 220-226.
16. Poviday`chy`k M. M. Features of strategic planning of production program of light industry in uncertain conditions // aukovy`y` visny`k Uzhgorods`kogo universy`tetu. Seriya «Ekonomika». 2014. Vol. 1 (42). P. 59-63.
17. Zy`nov`ev Y`. F. Formation and realization of personnel economic potential in the agrarian sphere, Monograph. Simferopol: PE " Predpry`yaty`e Feny`ks", 2008. 407 p.

Formation of methodology for assessing the impact of the environment on the enterprises activity in the industry

T. A. Vlasenko

Abstract. Existing approaches to assessing the environmental impact on the enterprise activity are generalized. It has been proved that it consists of macro-factors and micro-factors. Within the proposed methodological approach, it is grounded to evaluate the factors of the macro-environment individually and in the whole as a system by sets of relevant criteria, and micro-environment in the context of stakeholders, quantitative analysis of the competition level in the industry and the agricultural market as the main consumer of products. The following are suggested as criteria: dynamism, complexity, uncertainty, variability, predictability, activity, interaction and power of influence.

Keywords: stakeholders, macro factors, external environment, criteria.